

30-31 жовтня 2008 р. у Державному вищому навчальному закладі “Українська академія банківської справи Національного банку України” відбулася XI Всеукраїнська науково-практична конференція “Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України”.

Метою конференції стало фахове обговорення ключових питань сучасного стану банківської, фінансово-кредитної систем, обліку, аналізу, аудиту фінансових потоків, виявлення та вирішення тенденцій і проблем їх розвитку, а також розробка рекомендацій і пропозицій щодо підвищення ефективності діяльності банківської системи України, розвитку інформаційних технологій в сучасній економіці та подальшого вдосконалення підвищення рівня підготовки висококваліфікованих кадрів. За підсумками роботи конференції розроблені рекомендації щодо прийняття правових, економічних та управлінських рішень з метою підвищення ефективності діяльності банківської системи в контексті розвитку економіки України.

У роботі XI Всеукраїнської науково-практичної конференції “Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України” взяли участь понад 150 осіб, в тому числі фахівці Національного банку України, представники банківської школи м. Хожув (Польща), Центрального банку Російської Федерації, Республіки Білорусь, фахівці з Курська і Белгорода (Росія), а також Дніпропетровська, Донецька, Києва, Сімферополя, Севастополя, Тернополя, Львова, Луцька, Херсона, Харкова, Черкас та Сум.

За підсумками роботи конференції сформульовані висновки та розроблені рекомендації щодо стабілізації функціонування банківської системи України. До початку роботи конференції було видано збірник тез доповідей, у якому розміщено понад 140 публікацій її учасників.

На пленарному і секційних засіданнях виступили з доповідями і взяли участь в обговоренні понад 100 науковців і фахівців-практиків.

Тематично роботу конференції було зосереджено на таких основних питаннях:

- “Сучасний стан та перспективи розвитку банківської системи в контексті економічного розвитку держави” (секція 1);
- “Грошово-кредитна політика у сприянні економічному зростанню” (секція 2);
- “Актуальні проблеми обліку, аналізу, аудиту фінансових потоків” (секція 3).

Відкрив конференцію голова оргкомітету, ректор ДВНЗ “Українська академія банківської справи Національного банку України”, доктор економічних наук, професор **Єпіфанов Анатолій Олександрович**. У своєму вітальному слові він відзначив, що фінансово-кредитна система

нашої держави переживає складний час. Тому особливо актуальним сьогодні є обговорення нагальних проблем фінансового ринку в умовах глобальної кризи, що визначає актуальність тем виступів учасників конференції, їх практичну спрямованість. Гостей академії, які брали участь у конференції вперше, Анатолій Олександрович коротко ознайомив з навчальним закладом, розповів про його наукові досягнення.

З вітальним словом виступив також заступник голови Сумської обласної державної адміністрації **Лаврик Олександр Федорович**. Від Сумської обласної ради учасників конференції привітав заступник міського голови м. Суми **Панченко Володимир Михайлович**.

Проблематика пленарного засідання була визначена зазначеними нижче доповідями.

Доповідь заступник керівника Апарату Ради Національного банку України – керівника Експертно-аналітичного центру з питань грошово-кредитної політики **Литвинова Олександра Олександровича** була присвячена аналізу головних аспектів поточної ситуації на грошово-кредитному ринку та визначенню подальших перспектив її розвитку. **Олександр Олександрович** сказав, що порівнюючи поточну ситуацію в економіці країни з ситуацією 2004 року, можна зробити висновок, що за деякими позиціями зараз криза гостріша, але це ще не свідчить про те, що вона є широкомасштабною. Так, на фоні значних валютних надходжень упродовж перших трьох кварталів 2004 року головна напруга на валютному ринку концентрувалася у готівковому сегменті, що фактично і спричинило безпрецедентні на той час валютні інтервенції Національного банку на готівковому ринку. У поточному році курсова динаміка та ажіотажно-спекулятивні настрої сконцентровані переважно на міжбанківському ринку. Якщо порівняти поведінку суб'єктів господарювання, то саме відтік коштів з депозитів юридичних осіб у 2004 році був головною складовою загальних процесів зменшення обсягів депозитів. І це, як стало зрозуміло після кризи, було спричинено, в першу чергу, політичною невизначеністю. При тому, що загальні тенденції макроекономічного розвитку на той час не давали підстав для таких дій. У 2008 році саме відтік коштів фізичних осіб став найбільшою загрозою обсягам банківських депозитів. В той же час ситуація не вплинула на рішення юридичних осіб щодо зняття коштів з їх рахунків. Втім, з іншого боку, немає і значного накопичення коштів юридичних осіб на депозитах, що свідчило б про істотні проблеми з загальним економічним розвитком. Девальваційна динаміка курсу гривні у 2004 році не була випереджаючим чинником, а проявилася як наслідок фактично вже наприкінці кризового періоду. Зараз, навпаки, під впливом загальної нестабільності на світових фінансових ринках саме девальваційна динаміка обмінного курсу гривні привертає головну увагу суб'єктів

економічної діяльності. Восени 2008 р. обсяги кредитування практично не знижуються, що поряд із динамікою депозитів юридичних осіб підтверджує сумнів щодо наявності істотних чинників для виникнення поточної ситуації. Є певні прогностичні очікування на наступний рік: ще більше збільшення сальдо торговельного балансу і, можливо, непокриття його фінансового рахунку, але ж на даний момент фінансовий рахунок цілком перекриває сальдо платіжного балансу, тобто валюта в країну поступає.

На думку доповідача, поточна ситуація, яка склалася внаслідок суб'єктивно спровокованого збігу декількох обставин, сама по собі не має глибинних підстав і не є наслідком системних та макроекономічних ризиків.

Почесний гість конференції, академік НААН України, доктор економічних наук, професор, директор ННЦ “Інститут аграрної економіки” **Саблук Петро Трохимович** виступив з доповіддю на тему “Розвиток фінансово-кредитної системи з урахуванням інтересів аграрного виробництва”. Підґрунтям позитивних змін, що відбулися останніми роками у кредитних відносинах банків з сільськогосподарськими позичальниками, стали наступні чинники: підвищення ефективності функціонування і прибутковості сільськогосподарських підприємств, підвищення їх кредитоспроможності, впровадження державою спеціального механізму часткової компенсації процентних ставок за кредитами комерційних банків, набутий досвід кредитування, практика страхування, високий рівень повернення кредитів. Але обсяги кредитування сільськогосподарських підприємств є ще далекими від потреб, а кредитні механізми не є досконалыми ні з точки зору захисту інтересів позичальників, ні з точки зору безпеки фінансових установ, що надають кредити. Проведене дослідження проблем розвитку банківського кредитування сільськогосподарських підприємств свідчить про те, що на сучасному етапі розвитку реальні можливості банківського сектора ще досить обмежені і потребують створення сприятливих умов для позитивних зрушень.

Професор Вищої банківської школи м. Хожув **Юзеф Хабер** зосередив увагу учасників конференції на політичних наслідках глобальної фінансової кризи. Ю. Хабер вважає однією з головних причин кризи віру в ідею Мілтона Фрідмана про вільний ринок, який повинен сам все врегулювати. На жаль, припущення Фрідмана не збулися. Основними наслідками сучасної кризи є: криза на ринку нерухомості; активна інтервенція держави в економіку, особливо в банківський сектор; зниження економічного зростання азіатських держав, яке більшою мірою залежить від експорту. На думку доповідача, для вирішення проблем необхідні

не тільки широкомасштабні наукові дослідження у сфері глобального прогнозування, але і встановлення більш тісної співпраці країн Євросоюзу. Про валютно-курсову політику Національного банку України та оцінку кількісного впливу обмінного курсу на зовнішньоторговельний оборот України говорив кандидат економічних наук, економіст I категорії відділу аналізу валютного ринку та прогнозування Національного банку України **Токарчук Тарас Вікторович**. Домінування на міжбанківському ринку валютної пропозиції, а також необхідність зниження інфляційного тиску в економіці обумовили надання курсовій динаміці більшої гнучкості. Поступова лібералізація валютного регулювання та одночасне підвищення курсової гнучкості гривні відбуватимуться у контексті структурних реформ, які закладатимуть основи для формування відповідних змін у монетарній сфері. Враховуючи очевидну складність зазначених перетворень, а також їх тривалість, може сформуватися об'єктивне підґрунтя для певного послаблення гривні з одночасним розширенням діапазону її курсових коливань. Валютно-курсова політика Національного банку України значною мірою впливає на фундаментальні чинники, одним із яких є зовнішньоторговельний оборот України. Доповідач повідомив про методику оцінки ступеня впливу обмінного курсу гривні на товарообіг між Україною та основними країнами – торговельними партнерами. Наведені розрахунки засвідчили, що політика курсоутворення залишається достатньо ефективним інструментом впливу на умови міжнародної торгівлі і суттєво впливає на зовнішньоторговельний баланс України.

Том Купе – доктор економічних наук, директор Київської школи економіки, академічний директор Київського економічного інституту, сформулював своє бачення витрат та вигод від фінансової кризи. Він вважає, що економічний спад в країнах – основних торговельних партнерах України і падаючі світові ціни на предмети споживання можуть побічно вплинути на зростання економіки України. Це примножить проблеми банків, зокрема, почастишають випадки неповернення кредитів. У крайньому випадку декілька крупних банків з метою «триматися на плаву» вдадуться до державної підтримки, що викличе недовіру до банківської системи і стане в подальшому перешкодою для розвитку цього сектора. Прагнення інвесторів до безпеки значно зменшить потік іноземного капіталу в країну, що позначиться на девальваційних процесах гривні. Вигоди світової кризи для України Т. Купе вбачає в наступному: подешевшає нерухомість, складуться більш легкі умови для роботодавців, покращиться екологічний чинник, криза змусить задуматися політичних діячів.

Доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів і кредиту Севастопольського національного технічного університету **Вожжов**

Анатолій Павлович виступив з доповіддю на тему «Регіональні резервні валюти у формуванні нової світової валютної системи», у якій висловив думку про те, що у позиціюванні на світовому фінансовому ринку різних валют відбулися істотні зміни. Прогнозуючи несприятливий розвиток подій у валютній сфері, держави розробляють заходи, які можуть протидіяти майбутнім втратам. На сьогодні питання створення регіональних валют, аналогічних євро, розробляються низкою країн, що є способом їх самозахисту від глобальної валютної кризи, яка виникла зараз, способом запобігання втратам для національних економік. Окрім цього можливості емісії нових резервних валют, на думку доповідача, відкривають доступ до нового для цих країн джерела багатства – сеньйоражу, який формуватиметься за рахунок країн, що купуватимуть резервну валюту для здійснення зовнішньоекономічної діяльності і формування власних валютних резервів. Щодо України, то така ситуація може позбавити її фактичної економічної незалежності і привести до ще більшого розриву в рівнях розвитку економіки в європейському масштабі і в цілому у світі.

Дослідник відділу аналізу грошового ринку та ринку капіталу Управління аналізу фінансового сектора Департаменту досліджень та інформації Центрального банку Російської Федерації **Коваленко Ольга Вікторівна** представила компонентний аналіз часових рядів процентних ставок російського фінансового ринку, який, на її думку, доцільно проводити за допомогою моделі векторної авторегресії, коінтеграційного аналізу, алгоритму Гранжера для дослідження причинно-наслідкових взаємозв'язків, а також методу фінансової економетрики. Застосування даних методів в цілях дослідження динаміки ринкових процентних ставок російського фінансового сектора дозволило побудувати моделі, що порівняно адекватно описують загальний характер їх змін.

Модель ціноутворення у короткостроковому сегменті кредитно-депозитного ринку враховує вплив інерції руху короткострокових ставок, динаміки ставки рефінансування, а також очікувань учасників ринку, визначених на основі теорії чистих очікувань (Pure Expectation Theory). Ціноутворення довгострокових ставок моделюється виходячи з інерційної складової динаміки довгострокових ставок, даних про динаміку ставки рефінансування, а також кон'юнктури сегмента короткострокових операцій.

Доктор економічних наук, професор, ректор Вищої банківської школи м. Хожув **Зігмунт Пшибіцин** презентував своє дослідження на тему «Управління ринковим ризиком – нові тенденції», в якому виділив ключові поняття нечіткої теорії множин, які пропонує використовувати у моделюванні для вирішення економічних проблем на фінансовому ринку. З

метою прогнозування процесу інвестування доцільно використовувати, на думку доповідача, лінгвістичну модель вигляду SISO, яка може слугувати моделлю прогнозування процесу інвестування. Крім того, запропонована модель може застосовуватись також і в управлінні ринковим ризиком.

Українську академію банківської справи Національного банку України на пленарному засіданні конференції представив **Костюк Олександр Миколайович** – доктор управління бізнесом (ДБА), кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародної економіки ДВНЗ “Українська академія банківської справи Національного банку України”. Тема його доповіді – «Формування неінституціональної школи корпоративного управління в банках». Олександр Миколайович вважає, що формування школи корпоративного управління у банках доцільно вести в рамках саме неінституціонального напрямку економічної науки, надавши їй назву неінституціональної школи корпоративного управління в банках. Доповідач визначив місце неінституціональної школи корпоративного управління у банках в просторі неокласичної школи економічної науки й наголосив, що фундаментальною тезою цієї школи повинна бути теза стосовно ролі корпоративного права, регулювання та управління у підвищенні рівня прибутковості та фінансової стійкості банку: ключовим фактором успіху банку в частині підвищенні рівня прибутковості та його фінансової стійкості є не законодавча база, або діяльність регулятора ринку банківських послуг, а належна організація діяльності ради директорів банку як форми організації корпоративного управління та механізму корпоративного контролю.

Проблемам інвестиційних можливостей перехідної економіки була присвячена доповідь доктора економічних наук, професора кафедри економіки підприємств Академії управління при Президенті Республіки Білорусь **Пелиха Сергія Олександровича**. Нова економіка – економіка знань – кардинально змінила процес і механізм створення доданої вартості. Якщо раніше нові продукти давали збільшення доданої вартості в рази, то тепер це виражається обсягом в сотні раз більшим. Пояснюється така різниця різницею споживацьких властивостей нових продуктів у ХХІ сторіччі. Сергій Олександрович вважає, що зараз треба просто правильно розставити пріоритети, визначити «точки зростання» і дати їм достатнє інвестування в десятки і сотні млрд. дол. США. А для реалізації цього необхідно збільшити темп трансформації таких економік, як українська і білоруська, для чого слід виробити конкретні програми дій по нарощуванню інвестиційного потенціалу; сконцентрувати увагу економічної науки на цих фундаментальних першочергових проблемах; переглянути учбові програми вузів з економічних спеціальностей з метою підготовки фахівців з проблеми «Фінанси інвестицій»; зробити

обов'язковим для вивчення курс «Державне регулювання перехідної економіки», який системно і всеохоплююче вивчає будову економічних основ інвестиційних і інноваційних економік.

З доповіддю на тему «Роль банківського нагляду у процесі протистояння банківській кризі» виступила **Озерянська Катерина Олексіївна** – провідний економіст Департаменту методології банківського регулювання та нагляду Національного банку України. Катерина Олексіївна зазначила, що забезпечення стабільності банківської системи здійснюється шляхом регулювання банківської діяльності та нагляду за діяльністю банків. Останнім часом у банківському секторі України спостерігається значне посилення короткострокових ризиків для українських банків на фоні того, як поєднання нестабільності на глобальних фінансових ринках, погіршення макроекономічних показників і політичної невизначеності призвело до відтоку депозитів, скорочення пропозиції коштів на внутрішніх грошових ринках. Збереження або посилення фінансової нестабільності також може призвести до погіршення фундаментальних показників суверенної кредитоспроможності України. На даний момент економіка України зіткнулася з одночасним проявом напруженої ситуації з ліквідністю на міжбанківському ринку, різкого зниження цін активів, дефіциту кредитних ресурсів і уповільнення економічного зростання. Крім того, ризики для системи банків України підсилюються таким фактором, як швидке зростання обсягів кредитування упродовж останніх років. Тривожною є також тенденція протягом трьох останніх місяців зростання валютного кредитування населення вищими темпами, ніж у національній валюті.

Багато цікавих і змістовних доповідей було зроблено на засіданнях секцій “Сучасний стан та перспективи розвитку банківської системи в контексті економічного розвитку держави” та “Грошово-кредитна політика у сприянні економічному зростанню” (виступи відбулися відповідно до програми конференції).

Під час роботи конференції працювала секція «Актуальні проблеми обліку, аналізу, аудиту фінансових потоків», у роботі якої взяли участь науковці кафедри обліку і аудиту, кафедри комп'ютерних технологій Львівського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України, Херсонської філії Європейського університету, Державного вищого навчального закладу «Українська академія банківської справи Національного банку України» та фахівці-практики.

Проблематика доповідей була зосереджена на найбільш актуальних проблемах розвитку вітчизняного обліку, аналізу і аудиту з урахуванням процесів інтеграції України у світовий фінансовий простір. Доповідачі обговорили тенденції формування соціально орієнтованих підходів до

здійснення обліку і аналізу, підготовку звітності суб'єктів підприємницької діяльності на сучасному етапі. Так, у доповіді доктора економічних наук, професора кафедри фінансів Державного вищого навчального закладу «Українська академія банківської справи Національного банку України» **Євтуха Олександра Тихоновича** увага була приділена сучасним проблемам світової фінансової системи, зокрема, аналізу причин виникнення фінансових криз і їх впливу на вітчизняну фінансову систему. Кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту Львівського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України **Шурпенкова Руслана Казимирівна** висвітлила проблеми оцінки і оформлення результатів економічного аналізу. Кандидат фізико-математичних наук, старший викладач кафедри Херсонської філії Європейського університету **Богданов Олександр Васильович** представив на обговорення математичну модель бухгалтерського обліку. Доповідь асистента кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Львівського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України **Демко Ірини Іванівни** була присвячена трудовому потенціалу як стратегічному ресурсу підприємства. У свою чергу, бухгалтер фінансового відділу Сумської дирекції Укрзалізниці **Рибіна Олена Іванівна** окреслила проблеми мотиваційного управління як фактора підвищення результатів трудової діяльності. Доповідь старшого викладача кафедри комп'ютерних технологій Львівського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України **Кравчук Галини Теодорівни** була присвячена науковій організації підготовки фахівців до діяльності в умовах інформатизації банківської системи. Асистент кафедри комп'ютерних технологій Львівського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України **Джала Христина** презентувала розроблену модель тестування банківських працівників.

Доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Державного вищого навчального закладу «Українська академія банківської справи Національного банку України» **Кравченко Олена Володимирівна** охарактеризувала особливості формування облікової політики бюджетних установ. Доцент кафедри академії **Гриценко Олена Іванівна** присвятила свою доповідь проблемам обліку кредитних операцій у кредитних спілках. Сучасним проблемам реформування місцевих бюджетів в Україні приділила увагу асистент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту **Винниченко Наталія Володимирівна**. У доповіді асистента кафедри бухгалтерського обліку і аудиту **Овчарової Наталії Вікторівни** розглядалися проблеми управління соціальною сферою на сучасному етапі.

Асистент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту **Тимощенко Юлія Миколаївна** представила на обговорення результати дослідження впливу методів оцінки вибуття запасів на показники фінансового стану підприємств. У своїй доповіді доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту **Слободяник Юлія Борисівна** охарактеризувала перспективи розвитку державного аудиту в Україні. У продовження цієї проблеми виступила з доповіддю про розвиток системи вітчизняного державного фінансового контролю аспірант кафедри бухгалтерського обліку і аудиту академії **Жирна Жанна Анатоліївна**. Аспірант кафедри бухгалтерського обліку і аудиту **Серпенінова Юлія Сергіївна** представила доповідь про методи управління ліквідністю банку.